

VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS DĖL VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2020 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2021 m. gruodžio 22 d. Nr. B-TS-939
Vilkaviškis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 4 straipsniu, 10 straipsnio 2 dalimi, Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, 6.3, 9 punktais ir atsižvelgdama į Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2021-12-01 raštą Nr. S-167 „Dėl Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2020 m. ataskaitos pateikimo“, Vilkaviškio rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

Patvirtinti Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2020 metų ataskaitą (pridedama).

Šis sprendimas per vieną mėnesį nuo įsigaliojimo dienos gali būti skundžiamas Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmams (adresu: A. Mickevičiaus g. 8A, Kaunas) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Algirdas Neiberka

PATVIRTINTA
Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos
2021 m. gruodžio 22 d. sprendimu Nr. B-TS-939

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos 2020 m. stebėsenos ataskaita

Parengė:
Vilkaviškio rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos specialistė,
vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną,
Edita Jankienė

TURINYS

<u>PAVEIKSLŲ SARAŠAS</u>	Klaida! Žymelė neapibrėžta.
<u>DEMOGRAFINĖ SITUACIJA</u>	6
<u>2020 METŲ VILKAVIŠKIO R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS</u>	8
<u>SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ</u>	15
<u>IŠVADOS</u>	20
<u>REKOMENDACIJOS</u>	21

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Vilkaviškio r. savivaldybės demografinis medis.....	5
2 pav. 2020 m. Vilkaviškio r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis	10
3 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. 2017-2020 m.	14
4 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., tarp lyties Vilkaviškio r. sav. 2017-2020 m.	14
5 pav. Vaikų, kuriems krūminiai dantys buvo padengti silantinėmis medžiagomis, dalis procentais Vilkaviškio r. sav. ir Lietuvoje 2016-2020 m.	15
6 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Lietuvoje ir Vilkaviškio r. sav. 2016-2020 m. 100 000 gyventojų	16
7 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Vilkaviškio r. sav. 2018-2020 m. pagal amžiaus grupes 100 000 gyventojų.....	17
8 pav. 2020 m. Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo piktybinių navikų pagal pagrindines lokalizacijas 100 000 gyv.....	17

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Vilkaviškio rajono savivaldybėje (toliau – Savivaldybė) vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos Savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti Savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius Savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis Savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Vilkaviškio r. sav. 2020 m. pradžioje gyveno 34 445 asmenys, t. y. 570 asmenų mažiau nei 2019 m. Vilkaviškio r. sav. 2020 m. gimusiųjų buvo 73 asmenimis mažiau nei 2019 m. (2019 m. gimusiųjų užregistruoti 322 asmenys, 2020 m. – 249 asmenys). 2020 m. gimė 122 mergaitės, berniukai – 127. Bendrasis gimstamumo rodiklis 2020 m. siekė 7,2/1000 gyv., o 2019 m. jis buvo 9,2/1000gyv.

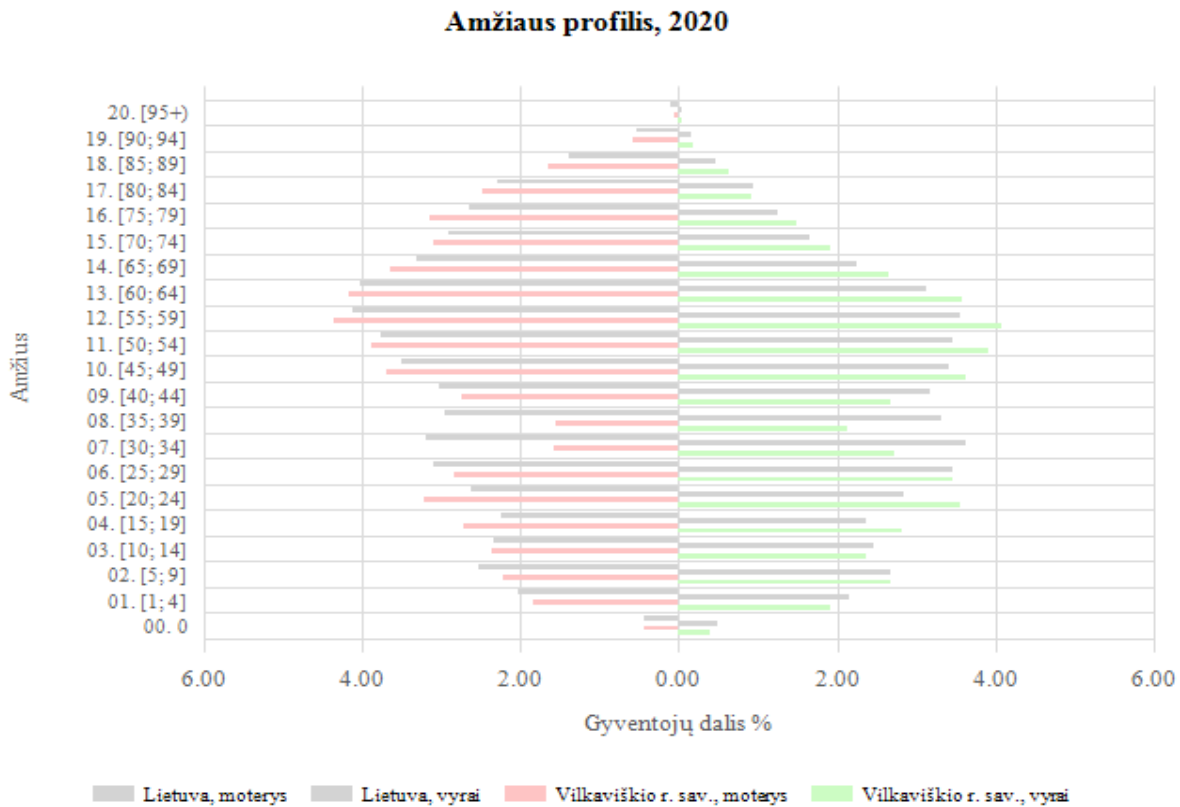
Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Vilkaviškio r. sav., 2020 m. mirė 623 asmenys, t. y. 9 žmonėmis daugiau nei 2019 m. Tiek mirtingumo, tiek gimstamumo rodikliai 2020 m. Vilkaviškio r. sav. šiek tiek pablogėjo, lyginant su 2019 m. Bendrasis mirtingumo rodiklis 1000 gyv. 2020 m. išaugo ir siekė 18,1, 2019 m. jis buvo 17,5. Analizuojant 2020 m. patikslintus Lietuvos statistikos departamento duomenis, Vilkaviškio r. sav. nebuvo užregistruota nė vieno mirusio kūdikio.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. 2020 m.

Vilkaviškio r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 74,5 m. (vyrų – 70,1 m., moterų – 80,2 m.), o 2019 m. – 76,5 metų.

Vilkaviškio r. sav. aktualus gyventojų senėjimo klausimas, demografinę situaciją patogu stebėti pasitelkiant demografinio medžio grafiką, kuriame pateikiamas Savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes (1 pav.). Matome, jog 2020 m. išaugo 55–59 m. vyrų ir moterų skaičius.

1 pav. Vilkaviškio r. savivaldybės demografinis medis

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Socioekonominė situacija Savivaldybėje.

Vilkaviškio r. sav. ilgalaikis nedarbo lygis išaugo, lyginant su 2019 m. rodikliais. 2020 m. trijų metų slankusis rodiklis – 2,8/100 gyv., Lietuvoje jis siekia 2,6/100 gyv. Savižudybių skaičiaus ir SMR nuo tyčinio savęs žalojimo rodiklių 100 000 gyv. 3 metų vidurkiai viršija Lietuvos rodiklių reikšmes, tačiau šių rodiklių tendencija yra mažėjanti, lyginant su 2019 m. rodiklių reikšmėmis. Savivaldybėje žymus gyventojų skaičiaus pokytis (-12,6) 2020 m., tai gali lemti mažas gimstamumas bei didelis

mirtingumas. 2020 m. socialinės pašalpos gavėjų skaičius sumažėjo ir siekė 37,2/1000 gyv. 2019 m. šis rodiklis buvo 44/1000 gyv.

Sveikata Savivaldybėje.

Vilkaviškio r. sav. 2020 m. neužregistruota asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, bei nėra mirusiųjų dėl narkotikų sąlygotų priežasčių, taip pat nebuvo registruota ir kūdikių mirties atvejų bei susirgimų daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze (A15-A19 ir nauji atvejai).

Vertinant sergamumą ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56), 10 000 gyv. stebimas ryškus rodiklio mažėjimas (2017 m. – 4,3/10 000 gyv., 2019 – 0,6/10 000 gyv.). Šis rodiklis 2020 m. yra mažesnis už Lietuvos vidurkį (Lietuvoje – 1,5/10 000 gyv.).

Vilkaviškio r. sav. mirtingumo bei standartizuoto mirtingumo nuo piktybinių navikų rodikliai 2020 m. išaugo, lyginant paskutinių trijų metų laikotarpį, ir yra didesni už Lietuvos vidurkį. Tikslinės populiacijos dalies %, 3 metų laikotarpiu dalyvavusios gimdos kaklelio programoje, tikslinės populiacijos dalies %, 2 metų laikotarpiu dalyvavusios storosios žarnos vėžio programoje ir tikslinės populiacijos dalies %, dalyvavusios ŠKL programoje, rodiklių reikšmės paskutinių trijų metų yra panašios ir ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos rodiklių reikšmių. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) Vilkaviškio r. sav. 2019 ir 2020 m. stipriai išaugo ir viršijo Lietuvos vidurkį. Su šiuo rodiklio padidėjimu galime sieti IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv., kuris 2020 m. yra 1,25 karto didesnis už Lietuvos vidurkį.

2020 METŲ VILKAVIŠKIO R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos, trečiajame stulpelyje – Savivaldybės rodiklis 2020 m., ketvirtajame stulpelyje – Savivaldybės absoliutus skaičius, penktajame – Savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, penktajame – Savivaldybės santykis su Lietuva, šeštajame – rodiklio reikšmė Lietuvoje, septintajame – blogiausia reikšmė nagrinėjamos Lietuvos savivaldybėse, aštuntajame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir Savivaldybės rodiklio vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), devintajame – geriausia reikšmė nagrinėjamos Lietuvos savivaldybėse. Pagal „šviesoforo“ principą:

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, žymimos **žalia** spalva;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimos **raudona** spalva;
- likusių 36 savivaldybių rodiklių reikšmės žymimos **geltona** spalva.

Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį. Spalvomis vertinamas ne savivaldybių rodiklio dydis, o reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją, ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės						
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.
Strateginis tikslas							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	74.4	74	74.0	0.99	75.1	70.5
Išvengiamas mirtingumas proc.	⬇	27.3	170	28.3	0.96	28.5	38.9
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį							
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą							
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	20.3	7	28.5	0.94	21.7	71.2
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	20.4	7	28.5	0.97	21.1	70.1
Bandyčių žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	➔	29.0	10	24.7	0.92	31.4	64.7
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl. (2019)	⬇	70.3	212	74.4	1.05	67.1	246.0
Socialinės rizikos šeimų sk. 1000 gyv. (2018)	⬇	4.5	159	4.8	1.36	3.3	8.5
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬇	3.4	703	2.8	1.31	2.6	6.6
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-12.6	-435	-1.8	-21.00	0.6	-26.8
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu							
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	87.1	30	93.2	0.97	89.7	259.1
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	76.3	30	89.9	0.88	87.0	210.6

Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	→	322.8	1335	291.0	1.49	216.1	446.8
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	↓	37.2	1280	43.0	1.85	20.1	65.3
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	2.0	7	3.1	0.95	2.1	8.3
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	2.6	9	3.6	1.04	2.5	9.7
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	1.0	3.5
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	→	88.0	68	107.0	0.71	123.1	167.4
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↑	72.4	150	71.7	1.37	52.7	120.8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	3.2	11	20.8	0.35	9.2	27.7
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį							
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	2.9	1	5.7	0.58	5.0	27.9
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	2.3	1	5.5	0.47	4.9	23.5
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	34.8	12	28.5	1.97	17.7	84.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	29.0	12	27.7	1.70	17.1	59.8
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių							
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	5.8	2	7.6	0.75	7.7	27.9
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	5.3	2	7.8	0.70	7.6	29.4
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	2.9	1	1.9	1.32	2.2	11.5
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo	↓	2.5	1	1.7	1.19	2.1	10.1

transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.								
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↑	4.6	16	5.1	0.74	6.2	13.8	
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą								
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	114.0	114	111.9	0.13	896.0	29239.0	
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą								
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą								
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	2.2	11.0	
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	2.3	17.7	
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	37.7	13	34.2	1.73	21.8	69.5	
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	38.2	13	33.2	1.83	20.9	71.4	
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	268.8	269	179.3	3.53	76.1	620.1	
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↑	156.6	34449	143.8	0.78	199.8	71.5	
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	138.3	34449	129.8	0.80	172.6	43.2	
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius								
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	→	33.6	83	28.8	0.89	37.8	6.6	
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius								
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais								
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	28.1	969	37.2	1.33	21.1	38.1	
IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv.	→	6.5	184	7.9	1.25	5.2	8.6	
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą								
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	2.6	179	2.7	1.53	1.7	1.1	
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	6.1	21	5.4	0.85	7.2	2.5	
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.7	301401	9.1	1.09	8.0	10.1	
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19)	—	0.0	0	0.3	0.00	0.4	2.4	

(visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)								
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	—	0.0	0	0.2	0.00	0.2	2.1	
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	↓	0.3	1	0.8	0.20	1.5	4.2	
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą								
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	—	0.0	0	3.4	0.00	2.8	18.8	
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	→	93.9	246	94.7	1.04	90.1	80.1	
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	→	96.5	221	96.1	1.06	91.3	49.2	
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↓	2.4	63	6.5	0.25	9.7	0.9	
Vaikų (7-17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	→	22.5	441	24.1	1.07	21.1	7.4	
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	3.7	2	9.3	1.28	2.9	15.0	
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę								
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	957.9	330	1005.2	1.17	820.8	1563.7	
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	877.2	330	930.8	1.10	795.2	1219.3	
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	418.0	144	356.6	1.42	293.7	470.9	
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	356.2	144	308.6	1.28	278.2	359.7	
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	171.3	59	177.8	0.92	187.0	562.8	
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	156.4	59	163.5	0.87	179.2	446.1	
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	66.2	228	65.4	1.31	50.4	99.6	
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų laikotarpiu	↑	55.0	3045	44.8	1.20	45.7	15.2	

dalyvavusi krūtis vėžio programoje								
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų laikotarpiu dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	51.6	3763	50.7	0.99	52.1	28.1	
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	50.1	6080	53.7	1.04	48.3	21.7	
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	↑	34.1	2663	40.4	0.96	35.6	15.1	

2 pav. 2020 m. Vilkaviškio r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis¹, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai Savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, rodiklių tendencijos mažėja arba nekinta;

1.2. Uždavinio „**sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai Savivaldybėje taip pat ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Rodiklių tendencijos yra mažėjančios arba nekinta;

2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai yra žymiai mažesni už Lietuvos vidurkį, tik „Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.“ Pastebimai didesnis nei Lietuvoje;

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai „Mirtingumas nuo paskendimo 100 000 gyv.“ Ir „SMR nuo paskendimo 100 000 gyv.“ yra mažesni už Lietuvos reikšmes. Rodikliai „Mirtingumas nuo nukritimo 100 000 gyv. ir „SMR nuo nukritimo“ ryškiai prastesni už Lietuvos vidurkį;

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio tik „SMR transporto įvykiuose“ ir „Traumų dėl transporto įvykių“ pastebimai mažesni nei Lietuvoje;

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis „Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km“ kur kas mažesnis nei Lietuvos vidurkis, rodiklio tendencija mažėjanti;

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ rodikliai ryškiai didesni nei Lietuvos vidurkis.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis Savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio;

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodiklis „Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk.“ ryškiai nesiskiria, o „IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m.“ kur kas didesnis už Lietuvos vidurkį;

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai Savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tik rodiklio „Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.“ reikšmė didesnė nei Lietuvoje;

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai Savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, rodiklių tendencijos arba mažėja, arba nekinta;

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai Savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tik „Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.“, „SMR nuo piktybinių navikų“ ir „Sergamumas II tipo cukriniu diabetu“ kur kas didesni nei Lietuvoje.

¹ Aprašomi tik uždaviniai, turintys bent vieną jų atspindintį rodiklį

Remiantis lentelėje (2 pav.) pateiktais rodikliais ir įvertinus Savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

16 rodiklių reikšmių yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- a) Išvengiamas mirtingumas, proc.;
- b) Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe 10 000 gyv.;
- c) Traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.;
- d) Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis asmenų skaičius 10 000 gyv.;
- e) Mirtingumas nuo paskendimo 100 000 gyv.;
- f) Standartinis mirtingumas nuo paskendimo 100 000 gyv.;
- g) Standartinis mirtingumas transporto įvykiuose 100 000 gyv.;
- h) Traumų dėl transporto įvykių 10 000 gyv.;
- i) Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km
- j) Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- k) Standartinis mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- l) Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (visi) 10 000 gyv.;
- m) Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (TB registro duomenys) 10 000 gyv.;

- n) Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių;
- o) 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %

p) Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje.

14 reikšmių yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- a) Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. ;
- b) Mirtingumas nuo nukritimo 100 000 gyv.;
- c) Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo 100 000 gyv.;
- d) Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- e) Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- f) Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.;
- g) Gyventojų skaičius tenkantis 1 tabako licencijai;
- h) Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai;
- i) IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv.
- j) Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.;
- k) Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %;
- l) Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.;
- m) Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.;
- n) Sergamumas II tipo cukriniu diabetu 10 000 gyv.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai / metodika

Vilkaviškio r. savivaldybėje 2019 metais 7 rodikliai pateko į prasčiausių rodiklių grupę (raudonoji zona), 5 iš jų ir 2020 metais pateko į raudonąją zoną. 2020 metais į prasčiausių rodiklių grupę naujai pateko rodikliai – „Asmenų pirmą kartą pripažintų neįgaliais“, „Mirtingumas nuo nukritimo“, „Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo“, „Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių“, „Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių“, „Gyventojų skaičius tenkantis 1 tabako licencijai“, „Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.“, „Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.“, „Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.“. Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;

- Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %;
- Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.

Vilkaviškio r. savivaldybėje mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 2020 m. patenka į „raudonąją“ zoną. Per trijų metų laikotarpį stebimas šio rodiklio augimas – jis 1,6 karto didesnis už Lietuvos rodiklį.

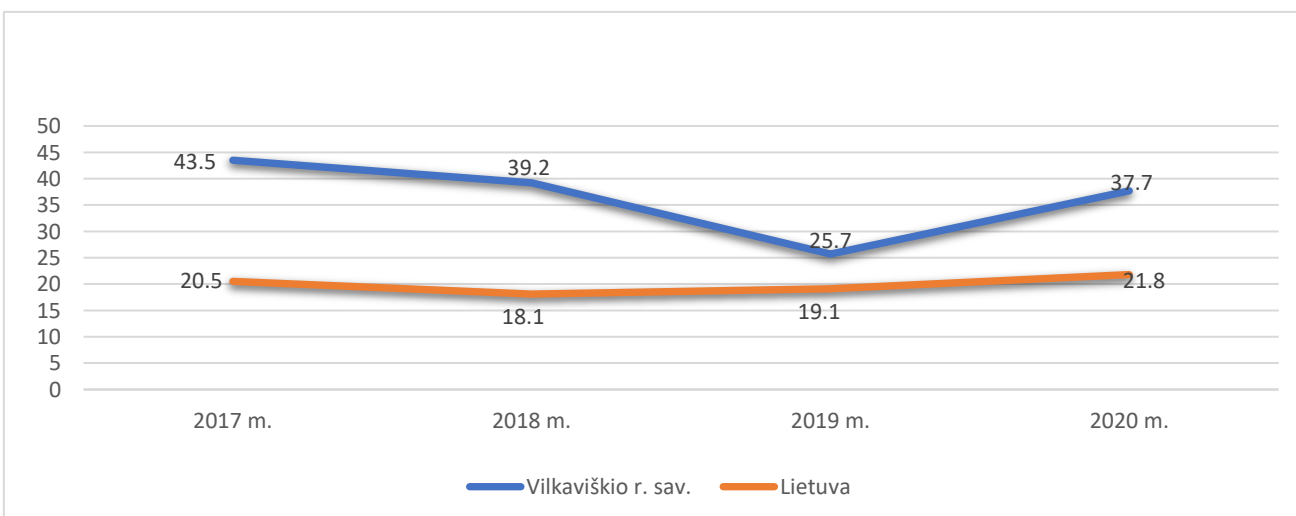
Vertinant vaikų dalį, dalyvavusių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje stebima, kad 2020 m. rodiklio tendencija yra mažėjanti, lyginant su 2019 m., tačiau rodiklio reikšmė išlieka „raudonoje“ zonoje.

2020 m. stebimas ryškus mirtingumo nuo piktybinių navikų didėjimas, kuris Lietuvos vidurkį viršina 1,4 karto. Standartizuoto mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis 2020 m. taip pat didesnis už Lietuvos rodiklį, bet tendencija nekintanti.

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių

50 proc. žmonių sveikatos būklė priklauso nuo gyvenimo būdo – mitybos įpročių, fizinio aktyvumo, streso, rūkymo, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo. Žalingas alkoholio vartojimas siejamas su daugeliu ligų (įvairių lokalizacijų vėžiu, insultu, kepenų ciroze, naujagimio įgimtomis ydomis bei proto negalia), taip pat su mirtimis ir neįgalumu dėl transporto eismo įvykių, traumų, užpuolimų, smurto, žmogžudysčių ir savižudybių.

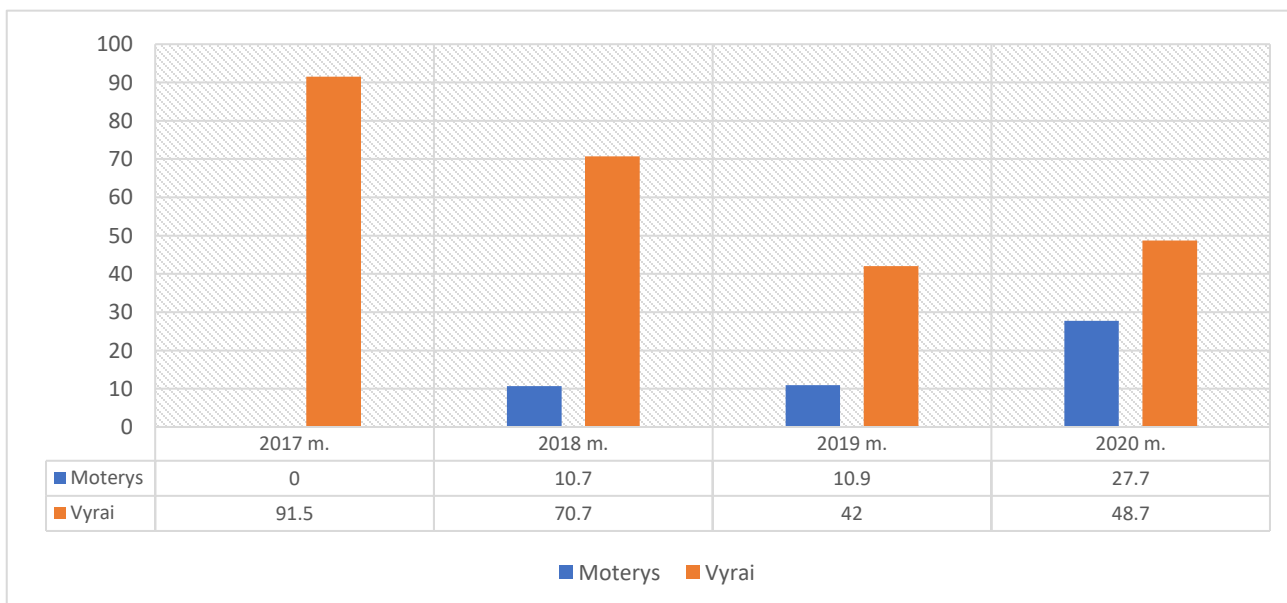
Per 2017–2020 m. laikotarpį didžiausias mirtingumas dėl alkoholio sąlygotų priežasčių Vilkaviškio r. sav. buvo registruotas 2017 m. (43,5/100 000 gyv.), o mažiausias pastebimas 2019 m. – 25,7/100 000 gyv. (3 pav.).

3 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. 2017-2020 m.

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant mirtingumą nuo alkoholio sąlygotų priežasčių lyčių atžvilgiu, Vilkaviškio r. sav. nustatyta, kad didžiausias mirtingumo rodiklis buvo tarp vyrų (2017 m.). 2017–2020 m. laikotarpiu pastebima mirtingumo nuo alkoholio didėjimo tendencija tarp moterų.

4 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., tarp lyties Vilkaviškio r. sav. 2017–2020 m.

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

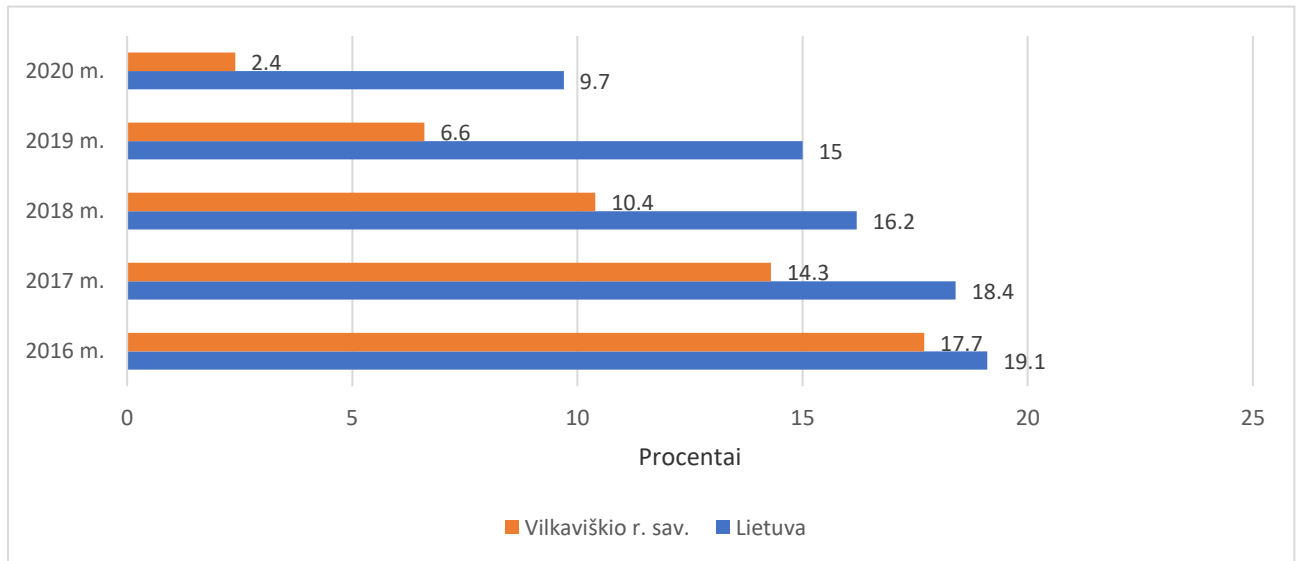
2. Prioritetinė problema. Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje

Kiekvienas moksleivis kasmet pradėdamas lankyti mokyklą turi patikrinti savo sveikatą ir pristatyti elektroninį vaiko sveikatos pažymėjimą (forma Nr. 027-1/a), kuriame pateikiama informacija apie dantų būklę. Savivaldybėje 2020 metais 22,5 proc. mokinių neturėjo ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, o Lietuvoje – 21,1 proc.

Vaikų dantų būklės vertinimui naudojamas dantų ęduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI), kuris išreiškiamas ęduonies pažeistų (kariozinių, plombuotų ir išrautų) dantų skaičiumi, tenkančiu vienam asmeniui; kpi – kariozinių, plombuotų ir dėl ęduonies išrautų pieninių dantų skaičius; KPI – kariozinių, plombuotų bei dėl ęduonies ištrauktų nuolatinių dantų skaičius. Pagal PSO, kai kpi+KPI reikšmė <1,2, tai rodo labai žemą ęduonies intensyvumą; 1,2–2,6 – žemą; 2,7–4,4 – vidutinį; 4,5–6,5 – aukštą; >6,5 – labai aukštą.

Viena iš priemonių, padedančių išvengti dantų ęduonies, yra vaikų (6–14 metų amžiaus) krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis programa. Higienos instituto duomenimis, 2020 metais Vilkaviškio r. savivaldybėje tik 2,4 proc. tikslinės grupės vaikams krūminiai dantys buvo padengti silantinėmis medžiagomis, o Lietuvoje – 9,7 proc. (5 pav.).

5 pav. Vaikų, kuriems krūminiai dantys buvo padengti silantinėmis medžiagomis, dalis procentais Vilkaviškio r. sav. ir Lietuvoje 2016-2020 m.

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

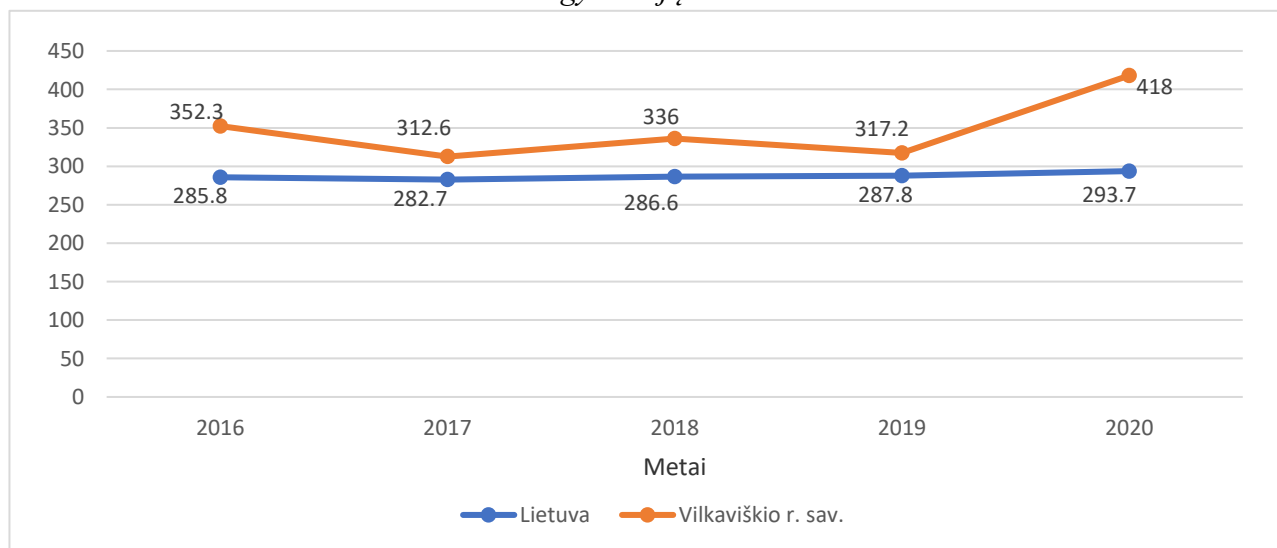
Siekiant išsaugoti sveikus vaikų dantis, kartu turi dirbti gydytojai odontologai, burnos higienistai, visuomenės sveikatos specialistai ir vaikų tėvai. Vaikų burnos sveikatos būklė didele dalimi priklauso ne tik nuo vaikų, bet ir nuo vaikų tėvų pastangų. Svarbu, kad nuo pat mažumės būtų skiriama pakankamai dėmesio vaikų burnos higienos priežiūrai.

3. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo piktybinių navikų

Pasaulyje onkologinės ligos yra viena pagrindinių mirčių ir neįgalumo priežasčių. 2008 m. naujų vėžio atvejų buvo 12,7 mln., o mirčių nuo vėžio – 7,6 mln. Kaip prognozuoja Pasaulio sveikatos organizacija (PSO), jei sergamumo rodikliai išliks tokie patys, kokie yra dabar, 2030 m. naujų susirgimų vėžiu skaičius padidės iki 21,4 mln.

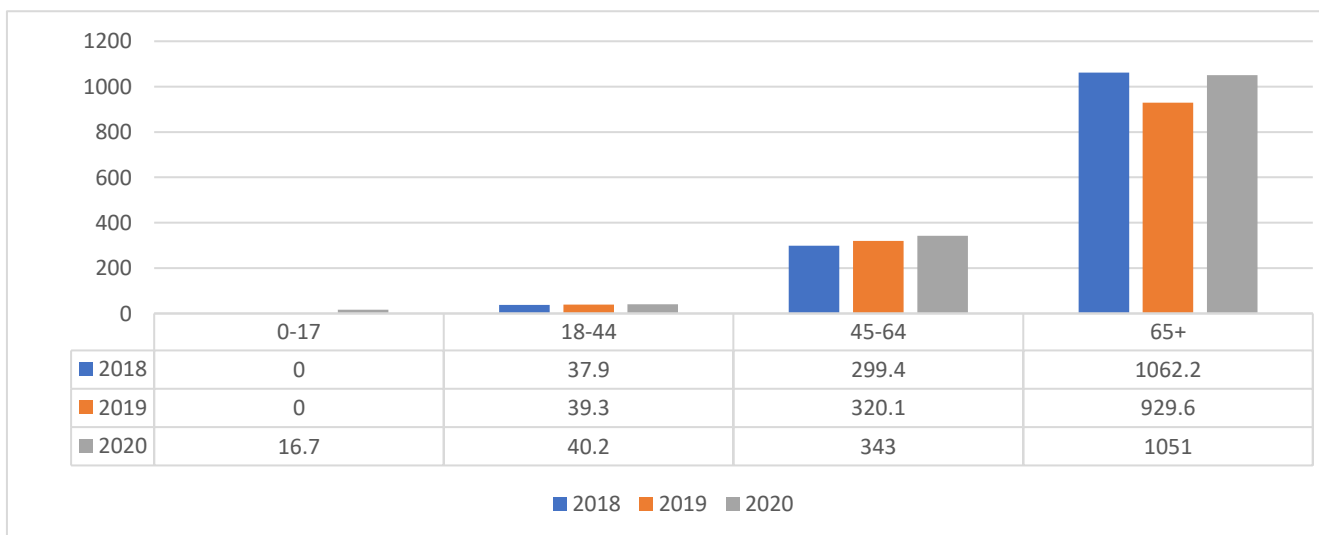
2020 m. Vilkaviškio r. sav. nuo piktybinių navikų mirė 144 žmonės (mirtingumo rodiklis – 418/100 000 gyv., Lietuvoje – 293,7/100 000 gyv.). Lyginant penkių metų laikotarpį pastebima, kad mirtingumo nuo piktybinių navikų tendencija Lietuvoje ryškiai nekinta (6 pav.). Tuo tarpu Vilkaviškio r. sav. 2020 m. rodiklio reikšmė yra didžiausia nuo 2016 m., o rodiklio tendencija didėjanti.

6 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Lietuvoje ir Vilkaviškio r. sav. 2016–2020 m. 100 000 gyventojų

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant 2018–2020 m. mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C96) rodiklius pagal amžių, nustatyta, kad Vilkaviškio r. sav. didžiausias mirtingumo rodiklis buvo tarp 65 m. ir vyresnių gyventojų (7 pav.)

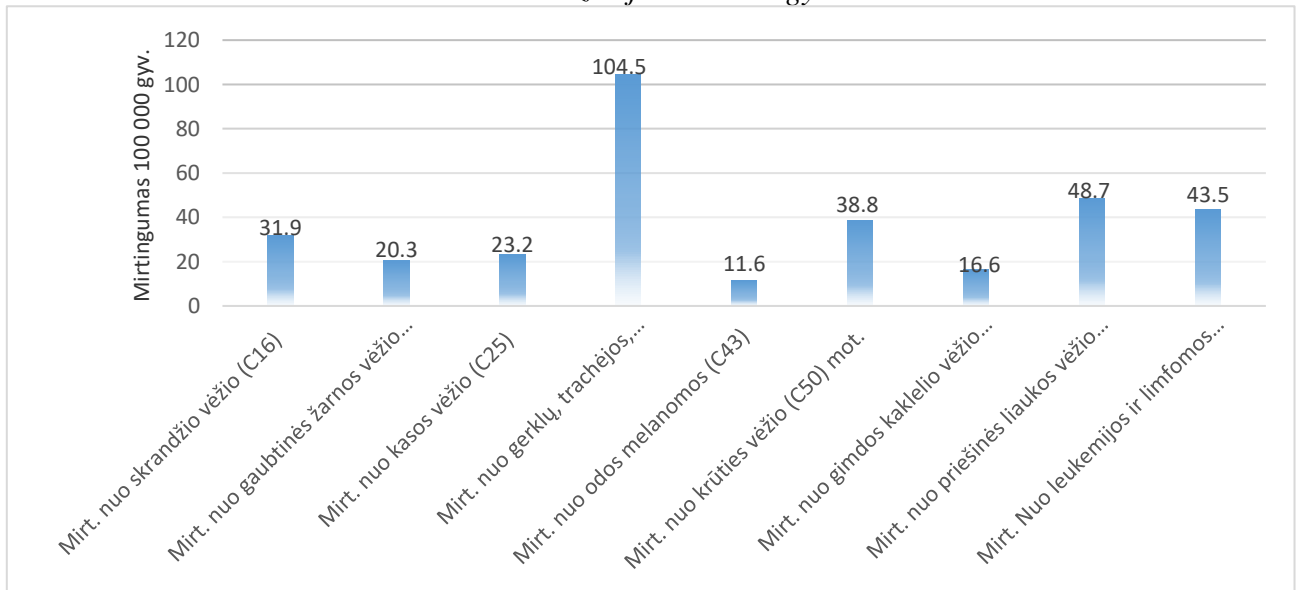

7 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Vilkaviškio r. sav. 2018-2020 m. pagal amžiaus grupes 100 000 gyventojų

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant mirtingumą nuo piktybinių navikų pagal pagrindines lokalizacijas, matome, jog 2020 m. Vilkaviškio r. sav. daugiausia žmonių mirė nuo gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių vėžio (104,5/100 000 gyv.) (8 pav.). Antroje vietoje pagal mirčių skaičių vyrauja mirtingumas nuo priešinės liaukos vėžio. Mažiausiai žmonių Vilkaviškio r. sav. mirė nuo odos melanomos vėžio (11,6/100 000 gyv.).

8 pav. 2020 m.. Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo piktybinių navikų pagal pagrindines lokalizacijas 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

IŠVADOS

1. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Vilkaviškio r. sav. 2020 m. pradžioje gyveno 34 445 asmenys, t. y. 570 asmenų mažiau nei 2019 m. Tiek mirtingumo, tiek gimstamumo rodikliai 2020 m. Vilkaviškio r. sav. šiek tiek pablogėjo, lyginant su 2019 m. 2020 m. Vilkaviškio r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 74,5 m. (vyrų – 70,1 m., moterų – 80,2 m.). Vilkaviškio r. sav. ilgalaikis nedarbo lygis išaugo, lyginant su 2019 m. rodikliais. Savivaldybėje ryškus gyventojų skaičiaus pokytis (-12,6) 2020 m., tai gali lemti mažas gimstamumas bei didelis mirtingumas. 2020 m. socialinės pašalpos gavėjų skaičius sumažėjo ir siekė 37,2/1000 gyv. 2019 m. šis rodiklis buvo 44/1000 gyv.

2. Vilkaviškio r. sav. 2020 m. situacija pagerėjo su šiais rodikliais: išvengiamas mirtingumas proc.; mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo; SMR dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis; SMR transporto įvykiuose; traumų dėl transporto įvykių sk.; sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze; kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių; 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), proc.; Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų

laikotarpiu dalyvavusi krūties vėžio programoje. Šie rodikliai 2019 m. buvo geltonoje zonoje, o 2020 m. Vilkaviškio r. sav. su šiais rodikliais patenka į žalią zoną.

3. 2020 m. Vilkaviškio r. sav. ir Lietuvoje išaugo mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių. Nustatyta, kad didžiausias mirtingumo rodiklis Savivaldybėje buvo tarp vyrų (2017 m.). 2017–2020 m. laikotarpiu pastebima mirtingumo nuo alkoholio didėjimo tendencija tarp moterų.

4. Viena iš priemonių, padedančių išvengti dantų ėduonies, yra vaikų (6–14 metų amžiaus) krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis programa. Higienos instituto duomenimis, 2020 metais Vilkaviškio r. savivaldybėje tik 2,4 proc. tikslinės grupės vaikams krūminiai dantys buvo padengti silantinėmis medžiagomis, o Lietuvoje – 9,7 proc.

5. 2020 m. Vilkaviškio r. sav. nuo piktybinių navikų mirė 144 žmonės (mirtingumo rodiklis – 418/100 000 gyv., Lietuvoje – 293,7/100 000 gyv.). Vilkaviškio r. sav. didžiausias mirtingumo rodiklis buvo 65 m. ir vyresnių gyventojų tarpe. Vertinant mirtingumą nuo piktybinių navikų pagal pagrindines lokalizacijas, matome, jog 2020 m. Vilkaviškio r. sav. daugiausia žmonių mirė nuo gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių vėžio (104,5/100 000 gyv.).

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams.

- Siekiant kurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį, siūloma skatinti glaudesnę sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir kitų sistemų bendradarbiavimą politiniame lygmenyje. Didinti žmonių užimtumą kuriant naujas darbo vietas.

- Formuojant Savivaldybės strategiją, būtina iškelti sveikatos stiprinimą kaip prioritetą ir atsižvelgti į galimybę įtraukti sveikatos raštingumą į visas veiklos sritis bei politines kryptis.

- Inicijuoti psichikos sveikatos gerinimo, fizinio aktyvumo ir sveikos mitybos skatinimo priemonių įgyvendinimą.

- Siekiant sumažinti mirtingumo nuo alkoholio skaičių, rekomenduojama riboti licencijų prekiauti alkoholiu skaičių tam tikroje teritorijoje bei taikyti prevencines priemones, siekiant apsaugoti nuo alkoholio nelegalių pirkimų (perkant alkoholį nepilnamečiams, apsvaigusiams).

- Didinti vaikų (6–14 m.) įtraukimą ir dalyvavimą dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, apmokant burnos ertmės higienos laikymosi taisyklių.

- Siekti sumažinti mirtingumą nuo piktybinių navikų, užsiimant visuomenės supažindinimu su onkologinių ligų rizikos veiksniais bei profilaktinėmis priemonėmis. Skatinti tikslinės populiacijos asmenis dalyvauti gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programoje.

- Kelti darbuotojų kvalifikaciją, ugdyti gebėjimus sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais.

Specialistams.

- Siekiant geresnės Vilkaviškio rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės, būtina plėtoti sveikatinimo veiklas visose amžiaus grupėse.

- Vykdyti Lietuvoje patvirtintas prevencines programas (širdies ir kraujagyslių ligų, gimdos kaklelio, prostatos, storosios žarnos bei krūties vėžio).

- Asmens sveikatos, visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms nuolat konsultuoti gyventojus, turinčius sveikatos rizikos veiksnius dėl galimybių ir būdų šiems veiksniams mažinti.

- Didinti gyventojų informuotumą apie psichologinių pagalbos tarnybų veiklą ir psichologinės pagalbos gavimo būdus.

- Skatinti gyventojus įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse ir didinti nepakantumą sveikatą žalojantiems veiksniams.

- Skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti sveikatos stiprinimo renginiuose (akcijose, paskaitose, užsiėmimuose).
